

Nemzetközi pénzügye(in)k

Feltűnő, hogy az idén még a szaklapokban is milyen csend övezte a Nemzetközi Valutaalap (betűszóval: IMF) és a Világbank (teljes nevén: Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank, rövidítése angolul — IRDB) ez évi, egyébként minden év szeptembere utolsó hetén tartott ülését. Ennek alapvetően két oka is lehet. Egyfelől a világban nagyon sok pénzügyi probléma halmozódott fel, másfelől saját figyelmünket inkább az egyre súlyosabb és eltitkolhatatlan belső pénzügyi nehézségek, de emellett szerepet játszhat az is, miszerint most mi nem annyira innen, hanem a politikai ihletésű külföldi kormány- és céghitelektől várjuk a segítséget.

De valljuk be, hogy az utóbbi években a Világbank népszerűsége hazánkban jelentősen csökkent. Ennek számos oka van. Így például a szigorú hitelezési feltételek, a helyszíni ellenőrzéssel járó kritikák és nem utolsósorban azok, az egyébként a pénzügyvilágban teljesen normálisnak tekintett, bankári tanácsok, melyeket a képlekeny belpolitika képtelen volt alkalmazni. Ennek nyomán a korábban megszavazott ún. készenléti hitel ez évi rátáját már nem is folyósította a Világbank részünkre.

Ezek mellett van egy kevésbé ismert ok is. Jelesül arról van szó, hogy a mi gazdaságunkban a Világbank kevés vagy alig számottevő partnereket talált, s így a hitelek jelentős része is kormányprogramok pénzelésére szolgál. Az gondolom, nem okoz problémát, hogy miért ez a helyzet? Vállalataink, még a legjobbak sem ütik meg a nemzetközi bankári követelményeket. Így pl. talán nincs, vagy csak elvétve olyan gazdálkodó egységünk a meghatározó állami-szövetkezeti szektorban, amely ellenőrizhető módon megfelel az alapkövetelménynek, a bővített újratermelés szabályainak. Ezért voltaképpen minden hitel csak állami kezesség mellett került eddig is folyósításra. Konkrétan pedig a legfőbb hitelezési feltételnek nem is felelnek meg a vállalataink.

Ha ezeket figyelembe vesszük, látható, a Világbank jelentős kockázatot vállalt eddig is és semmi kétség: ennek is politikai alapja volt. Ezt azért kell kimondani, mert a hitelezés klasszikus szabálya így hangzik: „Sohase kölcsönözz egyetlen fillért sem, kivéve, ha nincsen szükség rá” (Ogde Nash híres mondása).

A hazai gazdaság gondjairól nagyon sokat tudunk, de alapján véve keveset a pénzügyeinkről, noha ez a legfontosabb vonal. Az utóbbi időben ismertté vált számsorok — így a FIGYELŐ 1989/41. számában — megdöbbenthetnek, de nem ez a fontos, hanem a hazai pénzügyi tudomány és vezetés alacsony színvonal és eddigi felelőtlensége. Némi cinizmussal azt is lehet mondani, hogy nálunk egy gondos háziasszonyonak több a pénzügyi ismerete és felelőssége.

Mit várhatunk ezek után a Világbanktól és a nemzetközi pénzügyvilágtól? Aránylag kevés hitelt, de annál több igazodási pontot, mely több valószínűséget jelenthet a nálunk szokásos ígéretéseknél. Magam nagyon jelentősnek ítélem, hogy az a Szovjetunió, mely néhány éve még szemöldökráncolással tűrte el belépésünket a nemzetközi pénzügyvilág eme szervezeteibe, most maga is a belépni akarók sorába lépett, pontosabban vissza akar térni abba. Ez egyértelmű helyzetet jelent, amelynek gazdasági vonzata igen fontos, mivel lekerül most már végleg egy álm, hogy egy saját, szocialista nemzetközi pénzügyi szervezet alakuljon. Nota bene: ezt még azok sem vehették komolyan, akik hirdették. Így talán rövidesen — ha lesz döntés a szovjet jelentkezésre — szféránkból csak az NDK, Csehszlovákia és Bulgária fog hiányozni a sorból. Nem kétséges azonban, hogy a már ma is jórészt a Német Szövetségi Köztársaságból élő NDK-n kívül a többi is a felvételét fogja kérni. (Tájékoztató: Csehszlovákia adós-

sága a múlt évben egyharmaddal nőtt. Új Szó, 1989. aug. 31.) Ez viszont egyértelművé teszi, hogy gazdaságaink pénzügyi vonalon integrálódnak a világ gazdaságba. Sok egyéb mellett ez azt is jelenti, hogy metodikai szempontból egységes lesz a világ, mivel a pénz szerepe a modern gazdaságokban meghatározó volt és — néhány évtizedes bizonytalanság után — a jövőben is az lesz.

Természetesen csupán ez a kapocs nem old meg mindent. Azt azonban joggal lehet feltételezni: a szakértelmet már nem lehet számúzni nálunk sem a gazdaságból. Kivált pedig abban reménykedem, hogy a mind ez idáig uralkodó technokrata szemlélet helyébe komplex gazdasági értelmezés lép, mely visszaadja a pénz jelentőségét és a pusztá eszköz helyébe a tőke lép, mely hozadékaival minősíti használatát. Végre meg kell békélnünk gazdasági szakembereinkkel, akiket mind ez ideig legyűrt a tudálékosság, a gazdaság lebecsülése. Noha mindig nyilvánvaló volt a gazdaság alapítványi jellege, felfogni azonban vagy nem akartuk (voluntarizmus), vagy nem tudtuk.

Végül pénzügyeink kapcsán tegyük fel egy kérdést magunknak az ismert szlogen alapján: mit ér a mérnök, ha magyar? A válasz rendszert a technokrácia dicsérete szokott lenni, noha minden tévedésünk természet tudományos és akadémiai döntéseken alapult. Ebben a pénz szerepe kritikán aluli volt. Nos, mit ér a közgazda, ha magyar? Erre könnyebb válaszolni, mivel az elmúlt negyven év gazdasági végkifejlete, a közbülső sikerek ellenére, már nem tesz lehetővé újabb tévedéseket. A pénzügyi szakemberek azonban távolról sem fiskálisok, akik behajtják és elköltik a pénzt, hanem olyanok, akik tudják: pénzt csak munkával lehet teremteni és nem adószedéssel.

Nemzetközi pénzügyeinknek ez a legfőbb tanulsága, mivel kapcsolataink a pénzügyvilággal már nem kérdőjelezheti meg a pénzügyi szakértelmet.

MAROSI JÁNOS

Ecce!

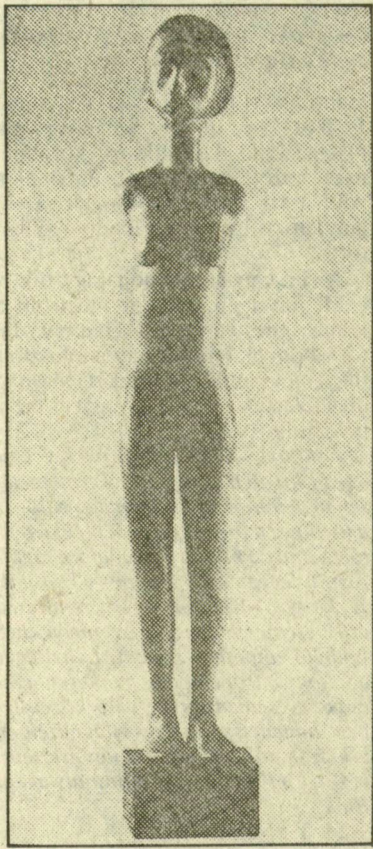
Íme! Íme, a szellemi-művészeti tégely 36. kínálata, 1989 októberében. Íme, az érett férfikorát élő alföldi vállalkozás újabb termése.

Íme, a szándék változásának forrása, nemesedése. Hiszen a Vásárhelyi Őszi Tárlatok évek óta birkózni a hagyomány és megújulás között vonzásának és — gyakorta ellentétes okokból — megbékéltetésének felelősségével. A kényelmes alföldiség a dinamikusabb és korszerűbb kifejezőmódokkal, a bevált örökség a kereteket szaggató újszerűséggel. Vítázva és ezzel igazolva — megelőzve a társadalomban jelentkező pluralizmust — a művészi megnyilatkozások sokféleségének igényét és parancsát. S a mostani tárlaton számomra a két pólust Jován György: *Ecce* című vegyes technikával készített expresszív, látomásos képe és Balogh Gyula hiperrealista hármaskorportréja, a Dorozsmai kubikosok jelzi. S e két szélső pontot meghatározó kifejezőmód között számos lehetőség nyílik a megnyilatkozásra festményeken, grafikai lapokon, szobrokban, érmeken. Meggyőző színvonalon, de kiugró teljesítmények sora nélkül. Nem mintha nem lenne katartikus alkotás a tárlaton. Néhány művész legjobb formáját mutatja, felszabadultan és tehetséggel kapcsolódva közéleti folyamataink progresszív, megújulásra vágyott és érett etikai vonulatához kapcsolódva.

Íme, mindenképp Szabó Tamás kiemelkedő kollektívja, három kép és két festett faszobor. Szenvedélyes művek, megélt tragédiák, egyéni szenvedések és a közös sors felémelő, megtisztító művei: idézze bár Van Goghot, szembesítse önmagát vagy korbácsolja testünket, indulatainkat, érzelmeinket, emberségünket vagy lemondásunk gyávaságát. Hasonlóan mély, rendkívül tiszta vállalkozás az idej Tornyai-plakettes Kiss György gyulai kálváriához készített kisméretű stációinak dombormú sora. E tenyényi domborművek évezredek emberi tragédiáit élesztnek föl, megrendüléssel és figyelmeltetően. Számára Krisztus közülünk való ember, a megérintett, a kiválasztott, kinek tragédiájában — akarva, akaratlanul — valamennyien osztozunk. Nagyszerű plasztikaeszközökkel és feszes jelképséggel érzékelteti a kiszolgáltatottság és megdicsőülés fokozatait, ember és

SOROK

A 36. VÁSÁRHELYI ŐSZI TÁRLATRÓL

A tárlat anyagából — Józsay Zsolt: Kislány torzó

kereszte gigantikus birkózását. Le-fegyverző és megrázó alkotás — reménykedjünk, a gyulai kálvária stációit eredeti méretben és eredeti helyszínen is hamarosan láthatjuk majd. (Csak zárójelben jegyzem meg: a gyulaiak az utóbbi években több alkalommal bizonyították, hogy állítólag elszegényedett mecenatúrával is lehet olyan maradó alkotásokat létrehozni, mint a belvárosi templomban Patay László gigantikus freskói, mint a most készülő 48-as emlékmű vagy ez a kálvária.) S íme, Tóth Ernő, a kifogyhatatlan játékos, aki meséit úgy öltözteti groteszk mezbe, hogy valóságtól megemelkedett üzenetei mégis minden napjainkban gyökereznek. Vajon a különös michelangelói parafraízis, a Varázslat illanó pillanata királylányt teremt-e a békából, vagy e költői kép pusztán egy kiváló festő illúziója?! Jó

lenne hinni, hogy békáinkat nem szükséges lenyelni, hogy perspektívájuk éppúgy változik, mint ahogy ők is tündérré lényegülnek...

Íme, néhány figyelemre érdemes jelenség a tárlaton. Minden eddiginél nagyobb számban vannak jelen biblikus témák, vagy vallási ihletettséggel alkotások. Néhány a sorból: Kiss György már említett stációi mellett Gicz János: Szivárvány és Veronika-kendő, Kárpáti Tamás Angyal vakon, Júdás, Magyar Márton Corpus, Szurcsik János Temetés, Drozsnik István Oltárkép, Maracska Gabriella Szentek a hídon, Parádi Tamás Rágott corpus, Sulyok Gabriella Bibliai helyzetek I–II., Návay Sándor Inferno, Szathmáry Gyöngyi Léka László, Varga Géza Jónás I–VII. Ez a vallási, bibliai érdeklődés természetes emberi gesztus, a történetek időtől függetlenül alkalmasak a modellálásra, az újbóli, sajátos művészi megközelítésre. A tematika gazdagsága és „fölszabadulása” bizonyára a jövőben még mélyebb, humánusabb, katartikusabb élményekkel ajándékoz meg bennünket.

A másik feltűnő jelenség a sorozatokban való gondolkodás. Az az igény, hogy egy-egy témát több oldalról, más-más megközelítésben, egymással szembevetve vagy éppen egymást erősítve jelentsenek meg. E művek közül magasan kiemelkedik a már említett 24 darabos Kiss György-terv mellett Tenk László négytáblás Fűzfaország címet viselő sorozata. Lám, igazolni látszik, hogy az alföldi tájképfestésnek is vannak tartalékai, csak új megközelítés, friss szem, valódi tehetség szükségeltetik hozzá. A sorozatban való képépítés szép példája Koszta Rozália három lányt ábrázoló portrészora, Krajcsóvícs Éva nem sorozatnak szánt, mégis annak érzékelhető térelemzése, vagy Simsay Illdikó Magyar táj magyar ecsettel címet viselő képsorozat II. számú darabja. A grafikai anyagban Butak András Eltörtött napok, Kiss Tibor nyolcrészes anatómiai tanulmányosorozata, Magyar Márton Felhők — dombok című lapjai, Palásti Erzsébet töbttételes Sejtosztódása és Sulyok Gabriella Bibliai helyzetek-et vallatos tiszrajai jelzik a törekvést. A plasztikák között is föllelhető e szándék, s nem is csupán a hagyományosan sorozatban készülő érmek között. Példa erre Csikai Márta (Holtág I–II.) Czinder Antal két téusz-tagot ábrázoló portréja, Balázs Eszter Kigyóno-variációi, Nagy Sándor Köszilánk című sorozata, vagy Stefániai Edut zománctripticsonja.

Íme, a harminchatodik seregselem legfeltűnőbb vonulatai. Természetesen ezen szellemi topográfia nagy gyűrődései mellett akadnak egyedi értékek — és persze tévedések, gyenge munkák is. Mint minden kollektív tárlaton, mint a legtöbb, három műfajt fősorakoztatott, országos megméretés szándékával születő bemutatón. Megújulni látszik a vásárhelyiek esetje nyomán a tájabbra-azolás. Fejér Csaba istenáldotta képessége fantasztikus nagyvonalúsággal teremt életképi hangulatot (Szürke gulya, Fogat a pusztán), Csikós Andrásnak jót tett mediterrán utazása, képeslapjai bravúros festői megoldásokról tanúskodnak, Szalay Ferenc nagyvonalú és merész képkompozíciójú olajtemperája, a Tsz-gyalogmunkások dokumentatív igényű és érvényű lelet a századvég Magyarországról. Emlékezetesen szép és megrázó Vecsési Sándor Tél a pusztán című képe, a megújulást sejteti Kollár György Földközlelben címet viselő két műve, König Róbert expresszív linómetszetsora, Ligeti Erika bájosan groteszk, gyermek-kort idéző domborműve, S. Hegyi Béla bazaltból faragott, szép torzója.

A tévedéseket számomra Kurucz D. Iván Bocskai angyalai című panonterve, Tihanyi Viktor szellemesnek szánt, fantasztikus faállatkái, Szilágyi Imre illusztratív rézkarcai, Szabó Iván Nagy László, József Attilát, Babitsot idéző érmei és kerámiaedénye, valamint ifj. Marosán László Madarak című térjátszadása jelentik.

Íme, Vásárhely, 1989. Őszi Tárlat.

TANDI LAJOS

LIPPAI TAMÁS: VÁZLAT

SZEPESI ATTILA

Alvó lány

Főlissza arcod az éjszaka, árnyéka és harangszava.

Akár a véten üldözött, alszol sötét indák között.

Hallik távol sugár zene. Figyel az éj: egy pók szeme.

Álmodnak kormos szárnya van, lélegzeted árnyéktalan...

A szoba-csönd csurig üres, az üresség félelmetes:

álomi szörnyek ellepik, holtak szakállá ütközik.

Boszorka röppen, denevér, holtak arcán csurog a vér.

Fölöttük bős örögpofo borongó cápa-vigyora.

Kilógnak éles fogai. Derengő álmod leskeli,

míg mozdulatlan és meredt arccal úszol az éj felett.

Áspiskigyó ül ajkadon, varangyosbéka válladon.

Melled halma kidomborul, ibolya-árnyék borong alul...

Köréd szörnyek serege gyűl — te ragyogsz mégis egyedül.